

hedonismus skutečný. Není tedy pravda, že jednotlivec sleduje své subjektivní štěstí, ale pravda je, že politik, který opatřuje zájem národa, tak činí. To je přesný výklad slov dr. Franke. Doufám, že to nemíní doslovně.

3. Moje teorie je prý nepravdivá, poněvadž odporuje skutečnému hospodářskému životu. V čem spočívá můj teoretický hedonismus? V tom, že pravím, že každý člověk se řídí principem minima strasti. Odporuje to hospodářskému životu? Nejen že neodporuje, ale je to samozřejmost nevyvratitelná. Je-li slast podle mé definice to, co člověk chce, a strast to, co nechce, a je-li jednání chtěný a účelový výkon, pak říci, že se člověk neřídí principem minima strasti, je tolik jako říci, že člověk jednání svého nechce. (V péči o stát nestojím vůbec na stanovisku hedonistickém, nýbrž na stanovisku objektivního ideálu člověka a národa.)

Karel Engliš.

Národní pojištění ve Švédsku.

V debatách o sociálním pojištění u nás byla několikrát uvedena jako příklad úprava starobního a invalidního pojištění ve Švédsku. Na rozdíl od většiny států, kde byl okruh osob, pojištění podléhajících, omezen na zaměstnance buď vůbec nebo jen určitých kategorií, bylo zavedeno ve Švédsku pojištění (ovšem se značným příspěvkem státním) pro veškeré obyvatelstvo. Podle tohoto nejširšího okruhu osob nazývá se švédské pojištění pojištěním národním; švédský zákon sám nazývá jej „všeobecným pojištěním pensijním“. Jak již z tohoto názvu jest zřejmo, jedná se o pojištění pro případ invalidity a stáří, k němuž se připojuje pojištění sirotčí. Pojištění nemocenské je ve Švédsku dosud dobrovolné, byť i bylo zčásti státem regulováno a finančně podporováno; již delší dobu jeví se však snahy, aby nemocenské pojištění bylo povinné. Pojištění úrazové je ve Švédsku organizováno samostatně.

Švédské pojištění invalidní a starobní bylo zavedeno zákonem ze dne 30. června 1913 s platností od 1. ledna 1914. Podle tohoto zákona podléhají pojištění všichni švédští občané, ať mužové nebo ženy, pokud nemají nároku na pensijní zajištění jako úředníci státní, důstojníci vojska a loďstva nebo držitelé stálých

úřadů duchovních. Při provádění pojištění spolupůsobí obce a okresy, úředníci vedoucí seznam obyvatelstva a berní úřady. V jednotlivých obcích jsou zřízeny zvláštní pensijní komise a nositelem pojištění je královské pensijní ředitelství ve Stockholmu.

Základní příspěvek, který odvádí každý občan, od 16 do 67 let věku, činí 3 švédské koruny (Kr) ročně, zvyšovací příspěvky stoupají dle příjmů a činí 2–30 Kr, takže nejvyšší příspěvek činí 33 Kr. Za účelem odvádění příspěvků a evidence pojištěnců sestaví okresní tajemníci (häradsarkrivare) počátkem každého roku zvláštní seznamy obyvatelů dle obcí a okresů, a to ve dvou exemplářích, na nichž pak berní komise vyznačí dle příjmů každého jednotlivce příslušný zvyšovací příspěvek. Uvedené seznamy musí být sepsány do konce dubna každého roku, v květnu předepisují již berní komise na základě loňského příjmu zvyšovací příspěvky. V letních měsících vybírají obce základní příspěvek, kdežto zvyšovací příspěvky vybírají se s daněmi a to do 15. prosince každého roku za tento rok. Příspěvky, jež do konce roku nejsou odvedeny, se exekvují, a to tak, aby i exekuce byly hotovy do srpna příštího roku, takže v září příštího roku pensijní ředitelství má již v rukou seznamy i s udáním zaplacených příspěvků a může počítati s účtováním. Podotknouti sluší, že základní příspěvek musí uhraditi obec ze svého, nemůže-li ho od pojištěnce dostat, na př. pro jeho chudobu, má však regresní právo vůči pojištěnci. Příspěvky, které místo pojištěnce zaplatí obec, nepočítají se mu do výměry pense.

V pensijním ředitelství vedena je kartotéka všech pojištěnců, tedy vlastně skoro všech obyvatelů Švédska starších 16. let. Z listin, jež dojdou, přenášejí se, a to k vůli jednoduchosti vždy za dvě léta najednou, zápisy do kartotéky. Přes to, že kartotéka obsahuje asi 3,600.000 lístků, je velmi přehledná. Je zařízena dle obcí, takže lístky osob, které se přestěhují během roku, nutno přenést. Veškeré obce jsou číslovány dle velmi přehledného skupinového systému pěticiferného. První dvě čísla znamenají kraj, třetí fojtství, čtvrté okres, páté obec. Kartotéka dle obcí a okresů je jednodušší, nežli by byla kartotéka abecední, neboť počet osob, které se stěhují, je poměrně malý u srovnávání s celým obyvatelstvem země. Při systému abecedním vznikaly by značné potíže se stejnými jmény pojištěnců, kterých je také ve Švédsku velmi mnoho.

Nárok na pensi má každý, kdo je neschopen výdělků nebo dosáhne stáří 67 let. Neschopnost k výdělků nastává, když někdo pro své stáří, tělesnou nebo duševní chorobu, zmrzačení nebo jinou nemoc není s to, aby se živil prací, odpovídající jeho silám a schopnostem. Žádosti o pensi podávají se na zvláštních formulářích místní pensijní komisi. Formuláře jsou dosti složité a obsahují zejména velmi podrobné otázky o majetkovém stavu žadatele. Poněvadž vyúčtování příspěvků v pensijním ředitelství vyžaduje určité doby, musí býti přiloženy k žádosti též stvrzenky o zaplacených příspěvcích za poslední léta.

Pensijní komise, která se zřizuje v každé obci, se skládá z předsedy, jmenovaného krajským presidentem, a ze šesti volených členů a zasedá v ní též komisař pensijního ředitelství. Komise činí návrh pensijnímu ředitelství ve Stockholmu, jež v jediné a konečné instanci rozhoduje. Lékařská prohlídka svěřena je místnímu lékaři a vysvědčení jeho se předkládá hned se žádostí pensijní komisi. Je-li případ sporný, rozhoduje pensijní ředitelství v kolegiu. Není-li invalidita prokázána, vrátí ředitelství návrh pensijní komisi; dodatečných přehlídek lékařských zpravidla není.

Důchody vyměřují se tak, že ze zaplacených premií určitého věku započítá se určité procento do pense. Tak na příklad započítává se do pense z pojistného zaplaceného ve věku od 16—19 let u mužů 70%, u žen 56%, potom postupně procento klesá, takže z pojistného zaplaceného ve věku od 55—66 let činí pense 15% u mužů a 12% u žen. Tím přibližuje se toto veřejné pojištění principu pojištění soukromého. V pojištění soukromém je tím větší premie, čím později dal se někdo pojistit. Ve švédském starobním a invalidním pojištění platí se, jako zpravidla v pojištění sociálním, stále stejné pojistné, snižuje se však důchod u těch, kteří vstoupili v pokročilejším věku do pojištění. K vlastnímu pojišťovacímu důchodu přistupuje z prostředků veřejných přídavek těm pensistům, kteří trvale jsou neschopni a jejichž roční příjem nepřesahuje u mužů 425, u žen 400 švédských korun (Kr). Tento přídavek obnáší u mužů 235, u žen 210 Kr. Podle ročního příjmu důchodcova zmenšuje se tento přídavek o 0·6 toho, oč přesahuje jeho roční příjem 80 Kr. Z uvedeného příspěvku hradí $\frac{3}{4}$ stát, $\frac{1}{8}$ obec a $\frac{1}{8}$ kraj. Jelikož není čekací doby, jsou důchody s počátku velmi malé, takže zákon obsahuje dokonce ustanovení, že důchody, které nečiní aspoň 6 Kr ročně, se ne-

vyplácení, nýbrž zaplacené prémie se navrátí. To je ovšem možno jenom s ohledem na značný příspěvek veřejný, který se vždy vyplácí. Nejvyšší teoreticky dosažitelný důchod, který ovšem vyskytne se teprve, až dožijí se 67 let ti, kdož v roce 1913 byli 16letí, činí 564 Kr bez veřejného příspěvku. Ten, kdo tohoto důchodu dosáhne, musí mít od počátku poměrně značný příjem, aby byl nepřetržitě v nejvyšší stupnici, t. j. platil 33 Kr ročně. Proto není pravděpodobno, že by se mu státního příspěvku dostalo, leda že by právě v posledním roce o své příjmy nebo jmění náhle přišel.

Příspěvky odváděné obcím a berním úřadům scházejí se v pensijním ředitelství, kam se zasílají prostřednictvím říšské banky. Tvoří zvláštní pensijní fond, o jehož správě platí asi stejné předpisy jako o uložení jmění Ústřední sociální pojišťovny u nás. Jmění může tedy býti ukládáno ve státních papírech a jiných obligacích, v hypotekárních zápůjčkách, může býti půjčováno státu nebo obcím a pod. Fond pensijním ředitelstvím spravovaný v roce 1925 činil 288 milionů Kr. Jak byl uložen, je zřejmo z tabulky, která udává, kolik procent z celkového fondu bylo jednotlivými způsoby uloženo a jaký byl střední jeho výnos:

	% z celkového fondu:	Střední výnos úrokový v %:
Státní papíry	26	5'2
Jiné obligace	10'77	4'9
Půjčky obcím	42'80	5'1
Hypotekární zápůjčky	2'40	4'8
Půjčky ústřední pokladně pro zemědělský úvěr	0'97	5'4
Akcie	5'21	8'3
Nemovitosti	0'62	4'0
Vklady u akciových bank	4'34	4'5
Vklady u říšské banky	0'02	—
Zvláštní státní půjčka	5'11	4'0
Dosud nesplacené kupony	1'76	—
	100'00	5'29.

Průměrné zúročení činí tedy 5'29%. Jeví se při tom pozvolný pokles od roku 1916, kdy střední zúročení činilo 5'55%. Za rok 1926 vykáže zúročení patrně další pokles, takže průměr klesne pod 5%.

Celkový příjem Pensijního ředitelství na příspěvcích v roce 1924—1925 činil	Kr 23,874.428.—
příjem na úrocích z uloženého jmění	„ 13,831.886.—
Pensijním ředitelstvím bylo vyplaceno na důchodech pojišťovacích	„ 1,375.000.—
mimo to byla vyplacena z veřejných peněz částka daleko větší, která již v roce 1924 činila	„ 36,843.963.—

Poznamenati sluší ještě, že poměrně značnou částku základních příspěvků musely uhraditi obce ze svého za pojištění, kteří neplatili. Podle statistiky za rok 1922 bylo zapláceno a obcemi odvedeno na základních prémiech (tedy nikoliv na zvyšovacích částkách) Kr 8,645.900.— kdežto ze svého musely obce uhraditi na zá-

kladních příspěvcích	„ 1,921.900.—
Zvyšovací příspěvky činily v uvedeném roce „	13,786.000.—

Žádostí o vyměření pense bylo v roce 1924 podáno 67.164.

Pensijní ředitelství (Kungl. Pensionsstyrelsen) složeno je z generálního ředitele a 8 šéfů oddělení, kteří tvoří dohromady ředitelství a rozhodují některé věci v kolegiu. Je státním úřadem a má dohromady asi 270 úředníků. Správní náklady samotného pensijního ředitelství činí asi jeden a půl milionů švédských korun. Jsou placeny státem, až na výdaje spojené se správou fondu, které činí nepatrný zlomek celkových vydání a uhrazují se z výtěžků jmění. Pro správu jmění je zvláštní komise, jež se skládá ze tří členů ředitelství a čtyř osob králem jmenovaných. Králem jmenování jsou tři znalci otázek finančních a jeden znalec otázek sociálních.

Pensijní ředitelství provozuje také léčebnou péči. Jelikož o léčení tuberkulosy je ve Švédsku postaráno jinak, vztahuje se léčebná péče pensijního ředitelství hlavně na choroby reumatické a výchovu mrzáků. Pensijní ředitelství má k dispozici tři sanatoria, dohromady asi s 300 postelemi, takže ročně se vystřídá asi 1200—1800 pacientů. Výdaje na léčebnou péči činily v roce 1925 asi 900.000 Kr.

Pokud se týče matematického podkladu, je pojištění vybudováno na principu kapitálové úhrady a za základ vzata úroková míra 4 3/4%. Zákonem jest předepsána každých deset let pojistně-matematická bilance, byla však provedena od r. 1913

již třikráte. Při poslední bilanci byl zjištěn přebytek asi 5%, kterých bylo použito na léčebnou péči.

Podotknouti dlužno, že je velmi těžko srovnávat duchody švédského národního pojištění s duchody našeho pojištění sociálního, neboť každé z obou pojištění spočívá do jisté míry na jiných základech. Předně nezná švédské pojištění základní částky a vyskytují se tudíž duchody zcela nepatrné, dokonce tak nepatrné, že zákon, jak jsme uvedli, má ustanovení, že duchody pod jistou nepatrnou mez se nevyplácejí. U nás naproti tomu základní částka (500 Kč), kterou obdrží každý po tříleté čekací době bez ohledu na to, co zaplatil, reprezentuje značnou kvotu v celkovém pojistném. Dále nezná švédské pojištění odbytného a nezná, poněvadž jsou pojištěny i ženy, vdovského důchodu ani omezeného na vdovu invalidní jako u nás. Konečně dlužno podotknouti, že matematický podklad švédský nemusel pamatovati na úhradu nákladů režijních a že nebylo pamatováno ani na léčebnou péči. Odhadneme-li zcela přibližně význam různých těchto momentů, vidíme, že poměr mezi pojistným a duchody u obou druhů pojištění asi odpovídá, což je ostatně přirozeno, neboť systémy obou pojištění se podobají až na to, že v našem pojištění byla poněkud větší část břemen převalena na generace budoucí, než je tomu ve Švédsku.

Švédský systém je systémem smíšeným, zčásti pojištěním, zčásti státním zaopatřením, neboť státní příspěvek hraje ve Švédsku daleko větší úlohu nežli u nás. Převalí-li se na bedra státní valná část břemen, jsou ovšem příspěvky pojištěnců menší, kdežto u nás státní příspěvek (Kč 500— k důchodu starobnímu a invalidnímu) bude při nejmenších důchodech, vyplácených po tříleté čekací době, činiti téměř polovinu, po delší době pojištění stoupáním zvyšovacích částek však z celého důchodu stále méně a méně, u osob nejdéle pojištěných asi jenom jednu šestinu až desítinu, činí příspěvek z veřejných peněz ve Švédsku, pokud na něj důchodce ovšem má nárok, dnes převážnou část příspěvku, kterou lze odhadnouti průměrně asi na čtyři pětiny celého důchodu, i v budoucnosti bude však činiti skoro polovinu. Je zde tedy poměr právě opačný nežli u nás. Bylo by věcí finanční politiky státní uvážiti, zdali by náš státní rozpočet obdobné zatížení snesl. Praxe ukazuje, že jenom země velmi zámožné (Anglie) nebo takové, které neutrpěly válkou (Švédsko, Austrálie) mohou z běžného rozpočtu tak značnými částkami na starobní zajištění svého občanstva přispívati.

Po stránce organizační předpokládá národní pojištění při způsobu, který byl zaveden ve Švédsku, spolehlivé státní seznamy obyvatelstva, které jsou podkladem zvláštních seznamů pojištěnců, o nichž byla zmínka. Ve Švédsku existují tyto civilní seznamy obyvatelstva (mantalslängd) od let a sestavují se každoročně k účelům daňovým, soudním, školním, statistickým a. t. d. Bez podobného spolehlivého soupisu nebylo by ani u nás zavedení národního pojištění možno. Jediné obdobné seznamy, které u nás jsou, jsou seznamy voličské, ty však jsou vedeny na zcela jiném podkladě, počínají jiným věkem a berou mimo to zřetel alespoň k tříměsíčnímu pobytu, takže by jich k tomuto účelu nebylo lze použít. Značné břemeno nesou švédské obce a kraje. Platí po jedné osmině příspěvků z veřejných peněz; opatření toto sleduje u obcí také ten účel, aby byly obecní finance zainteresovány na správném postupu místních pensijních komisí. Mimo to musí obce, jak jsme uvedli, platit za své chudé občany, kteří nemohou ročně ani minimální příspěvek odvést, tento příspěvek a konečně musí nésti náklady správní s vybíráním příspěvků a úřadováním pensijních komisí spojené.

Vladislav Klumpar.

Úmluva mezi státem a mezi Národní bankou Československou.

Národní banka Československá, která ujala se činnosti dnem 1. dubna 1926, převzala podle ustanovení §§ 49. – 51. zákona o cedulové bance (č. 347/1920 Sb. z. a n.) doplněného novelou č. 102/1925 v podstatě všechna v bilanci k 31. XII. 1925 vykázaná práva a závazky Bankovního úřadu ministerstva financí, který ukončil svou působnost dnem 31. března 1926 a jehož likvidaci provádí Národní banka. Ve smyslu zákona bylo ovšem nutno uzavřít smlouvu mezi státem a cedulovou bankou a provést podrobné vyúčtování převzatých práv a závazků. Takové smlouvy jsou obvyklé vždy při zakládání a ustavování cedulových bank.

Smlouva naší cedulové banky má značný význam zvláště proto, že se jí vlastně doplňuje a provádí zákon resp. novela